

Tudi v pesmih *Vlada Uroševića* (6) je na prvem mestu priroda, potem pa pride nacionalni mit. Pesnik poskuša prodreti v stvari globlje, kot je že znano, zato jih gleda z novih vidikov in v podrobnostih (*Nadaljevanje čudežev*).

Osrednje mesto v liriki *Radovana Pavlovskega* (5) zavzema doživljanje rodne mediteranske pokrajine, njenega podnebja in njenih ljudi. Njegove izpovedi so bogate z detajli in pogostnimi folklornimi elementi.

V novejši makedonski poeziji lirika daleč prevladuje nad epsko pesmijo. Če se že pojavi pripovedna pesem, je skoraj redno preplavljena z močnimi lirskimi elementi. V širokih obrisih bi lahko doživljajski svet te kvalitetne poezije označili s pojmi: osebni svet, človek, pokrajina, folklor in zgodovina. Nekateri drugi vsebinski krogi v to antologijo niso prišli ali pa so le slabo zastopani (npr. umetniško ustvarjanje).

En sam prevajalec težko pripravlja takole antologijo, ker se pri takem delu različni avtorji lahko neopazno nekoliko poenotijo. Vendar je Minatti s precejšnjo sposobnostjo opravil svojo nalogo. Večina pesmi je prevedenih izredno dobro in po mojem ne zaostaja veliko za izvirnikom ali pa nič (npr. *Rž Koneskega*). Ponekod se je pa prevajalec morda preveč držal dikcije izvirnika. Tako so nastali slovnično pravilni prevodi, samo nekatere besedne zveze in stavčne konstrukcije so precej internacionalizirane, zaradi česar trpi živost prevodov v slovenščini. Ampak taki primeri so sorazmerno redki in jih včasih že zaradi originala ne moremo navesti kot očitek, marveč samo kot karakteristiko. Nekatere stvari, kot npr. imena *Repoštev* (v orig. Ribecal) in *Vij*, bi bilo potrebno slovenskemu bralcu pojasniti z opombo.

Mislim, da je bila taka knjiga na našem knjižnem trgu zelo potrebna in smo lahko kljub nekaterim drobnim ugovorom zanj prav hvaležni založbi in vsem, ki so sodelovali pri njeni pripravi.

France Novak

LIKOVNA UMETNOST

NOSTALGIČNA GROTESKA. Grafik Misch Kohn je značilen predstavnik sodobne ameriške inteligence, ki je usodno razpeta med dvema poloma — Evropo in Ameriko. To dilemo čutimo tako v vsebini kot v formalni strukturi. Drznost in zanikanje vsega tradicionalnega je v kontradikciji z iskanjem trajnih vrednot in poetičnega humanizma. Želja in hotenje po izpovedi sta v mnogih primerih prerastla toge oblikovne okvire — zato se umetnik oplaja na izviru, ki mu najbolj ustreza. Formalne pobude išče tako pri Polocku kot pri evropskih (zlasti nemških) ekspresionistih. Včasih si pomaga celo z dadaističnimi prijemi — vse to pa z edinim ciljem — poiskati resnico časa in posredovati njeno doživetje človeku, ki mu je njegova umetnost namenjena.

Brezliččen velikan, tragični, s krvjo in znojem oblit zmagovalec Madison Square Gardna, je hkrati simbol elementarne človeške moči in hkrati podoba človeka — zveri, simbol strahu pred poteptano človečnostjo modernega gladiatorja, človeka, ki postaja podoben gorili, kjer v orjaškem mehu, napolnjenem s krvjo in mišicami, ni prostora za misel in čustvo. Poteptani velikan se zaman prebija skozi zid pošastne brezbriznosti. Fotografske oči, nesmiselni reklamni napisi in brezizrazni nasmeški ponižujejo še zadnji

ostanek pohojene človečnosti. V tem svetu pa zasije tudi hudomušna strogost starega brkatega deda, napihnjeni mannovski Untertan v generalski uniformi pa cinglja z medaljami in s srščimi brki straši velike in male otroke.

Sproščen, dobrodušen humor se spreminja v brezup in iz tega spet zasije iskra tipičnega črnega humorja. Hipne koncesije prevladujočemu okusu, tehnični prijemi, ki postanejo sami sebi namen — eksperiment zaradi eksperimenta. Novost za vsako ceno in spet globoko doživetje. Grafik se izživlja v igri nepričakovanih efektov in prisega nad pollockovskim spontanitavtomatizmom — nato pa spet zasluti, da umetnost ni le formalistično igračkanje. Material mu pomeni inspiracijo, amorfna tvarina se počasi spreminja v sredstvo za doseg umetniškega cilja. Slikoviti madeži in strukture slučajnih odtisov pa postanejo gradbeni elementi nove izpovedi — dobijo človeško dimenzijo. V tem pa je velika skrivnost mladega ameriškega grafika.

Ivan Sedej

FILM

MARTINOVA ŠTUDIJA O FILMSKEM JEZIKU. Filmski jezik Marcela Martina* predstavlja za slovenskega bralca prvo zaokroženo razpravo iz območja čiste filmske estetike. Gre za temeljno delo, za sistematično obravnavo filmskih izraznih sredstev, kar nekateri imenujejo filmski jezik ali filmska govorica. Avtor Marcel Martin izhaja iz vrst mlajših evropskih filmskih teoretikov, kar je tem bolj važno, kolikor bolj se zavedamo, da je ravno interpretacija najnovejših filmskih prijemov za filmskega gledavca najpomembnejša, ker mu pomaga razumovati sodobni film. Ta študija je sicer nastala leta 1955, naša izdaja pa je prirejena po predelani iz leta 1962.

Čeravno je Martinova študija posvečena samo čisti filmski estetiki in sloni na avtorjevem absolutnem prepričanju o suverenosti sedme umetnosti, se ni izognila polemičnemu tonu. Tudi Martin si uvodoma zastavlja vprašanje o umetniški vrednosti filma in o njegovi avtohtonosti, čeprav je z njegovega stališča vprašanje povsem odveč. Zdi se mi prav tako nepotrebno, da se je podobno kot večina filmologov vse preveč oprl na komparativno metodo, s katero si prizadeva prikazati neodvisnost sedme umetnosti, v bistvu pa ga kot večino ta metoda pri tem ovira, ker se obremenjuje z gradivom in pojmi drugih umetnosti. Ta poteza dokazuje, da film še vedno boleha za manjvrednostnim kompleksom in da je položaj v filmski estetiki še vedno labilen ter v veliki meri hudo zapleten. V množici najrazličnejših teorij o bistvu filmskega izraza skuša tudi Martin postaviti svojo. Njegov pristop je intenziven in na visoki intelektualni ravni ter nam prinaša mnoga izvirna dognanja.

Pri utemeljitvi termina »filmski jezik« Martin predvsem opozarja, da je pri analizi nemogoče izhajati iz pojmov besednega govora, čeprav vrsta izrazov ostaja neogiben sestavni del filmske terminologije. Podobno velja tudi za izraze drugih umetniških zvrsti. Ta očitna odvisnost od velikega števila privzetih pojmov samo še potencira zamotan položaj, za katerega se zdi, da ga filmologi sami preveč zaostrujejo in se spuščajo v polemiko na preširoko odprti fronti.

* Marcel Martin, *Filmski jezik*. Prevedla in priredila Đurdica Flerè. Opremil Branko Simčič. Knjižnica Kozmos. Izdala Mladinska knjiga. V Ljubljani 1963.